ҒЫЛЫМ АЙЫНА АРНАЛҒАН ШЫҒАРЫЛЫМ

ZHETYSU UNIVERSITY

Jetisý ýnıversıteti

№4 (241)
26 sáýir
2024 jyl

JETISỲ OBLYSTYQ QOĞAMDYQ-SAIASI JASTAR GAZETI
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ МОЛОДЕЖНАЯ ГАЗЕТА ОБЛАСТИ ЖЕТІСУ

Ғылым мықты болса, мемлекет те қуатты болады.
Қасым-Жомарт Тоқаев

Жыл сайын сәуір айында елімізде дәстүрлі түрде ғылым қызметкерлерінің мерекесі аталып өтеді. Бұл күн кездейсоқ таңдалмаған. 12 сәуір – дәл осы күні көрнекті қазақстандық ғалым-геолог, Қазақстан Ғылым Академиясының тұңғыш Президенті Қаныш Сәтбаев дүниеге келген. Биыл еліміз ғұлама ғалым Қаныш Сәтбаевтың 125 жылдығын және көрнекті ақын, қоғам қайраткері Ілияс Жансүгіровтің 130 жылдық мерейтойын тойлайды.

БӨРІБАЕВ Ермек Әбілтайұлы
Басқарма Төрағасы – Ректор,
заң ғылымдарының докторы, профессор.

Ғылым қызметкерлері - университеттің жаны мен жүрегі

ҚҰРМЕТТІ ӘРІПТЕСТЕР!

Әл-Фараби бабамыз «Ғылымы жоқ елдің болашағы бұлыңғыр» деген екен. Осы орайда, ғылым қызметкерлері – университеттің жүрегі мен жаны десек қателеспейміз.

Атқарған жұмыстарыңыздың нәтижесі – университеттің барлық жетістіктерінің негізі. Өйткені сіздердің зерттеулеріңіз арқылы білім шекарасы кеңейеді. Маңызды мәселелерді шешудің жаңа жолдары анықталады және қоғам дамиды.

Университет 7 гранттық қаржыландыру жобасын табысты іске асыруда. «Горизонт» бағдарламасы аясында 2 халықаралық жобаны Европалық комиссия қаржыландырады. Сондай-ақ, ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін коммерцияландыру жобасы орындалуда. «JAS ĠALYM» байқауы бойынша 32 жоба және 50-ден астам стартап-жобасы қаржыландырылды.

Ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижесінде прототиптер, сайттар, қосымшалар жасалды, зияткерлік меншік құжаттары алынды және рейтингтік журналдарда мақалалар жарияланды. Жыл сайын университет ғалымдарының 400-ден астам ғылыми мақалалары мен жарияланымдары жарық көреді. 2023 жылы университеттің профессорлық-педагогикалық құрамы 100-ден астам авторлық куәлік пен патент алды. Жыл сайын университет жоғары рейтингті журналдарда мақала жариялағаны үшін ғалымдар мен білім алушыларға сыйақы береді. Өткен жылы 25 оқытушы шетелдік ғылыми тағылымдамадан өтті, оның ішінде "Болашақ" бағдарламасының «500 ғалым» жобасы аясында үздік ғылыми орталықтарда білімдерін шыңдады. Жыл сайын университеттің талантты білім алушылары республикалық және халықаралық ғылыми жобалар мен олимпиадалар да, конкурстарда үздік болады.

Осы жетістіктердің барлығы – біздің ұжымның қажырлы еңбегі мен бай тәжірибесінің нәтижесі. Ғалым ардагерлер, ғылыми қызметкерлер мен жас ғалымдардың жеткен биіктері университет қауымдастығының жеңісі деп санаймын.

Ғылыми зерттеулеріңізге сәттілік, мықты денсаулық пен шалқар шабыт тілеймін!

Мереке құтты болсын!

12 СӘУІР – ҒЫЛЫМ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ КҮНІ

ЖЕТІСУЛЫҚ ҒАЛЫМДАР КӘСІБИ МЕРЕКЕЛЕРІН АТАП ӨТТІ

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті Жетісу жеріндегі бірден-бір ғылым мен білімнің ордасы. Бұл күнде білім шаңырағында 300-ден астам оқытушы қызмет етсе, оның 75 пайызға жуығы ғылыммен айналысады.

Кәсіби мереке қарсаңында ғылым және жоғары білім саласында табысты еңбек етіп жүрген бірқатар қызметкерлер марапатталды. Салтанатты жиында Басқарма төрағасы-ректор Ермек Бөрібаев еліміздің ғылымын дамытуға үлес қосып жүрген ғалымдардың еңбегін ерекше атап өтті. «Ғылым жолы өте күрделі. Тынымсыз ізденіс пен қажырлы еңбекті талап етеді. Соңғы жылдары Ғылым және жоғары білім министрлігі өңірлік университеттерде қызмет ететін ғалымдарға қолдау көрсетіп отыр. Ғалымдар күні қарсаңында университетіміздің бірқатар профессор-оқытушылар құрамы мен білім алушыларды марапаттауға рұқсат етіңіздер», – деді ректор.

Техникалық ғылымдар жоғары мектебінің деканы, техника ғылымдарының докторы Ерлан Андасбаев «Ғылымды дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісімен, Гуманитарлық ғылымдар жоғары мектебінің деканы Айна Абызова «Ана тілін дамытуға қосқан үлесі үшін» төсбелгісімен марапатталды.

Ғылым және жоғары білім министрінің Құрмет грамотасымен экономика ғылымдарының кандидаты, қаржы және қызмет көрсету саласындағы ББ жетекшісі Гульнара Тулешова, биология ғылымдарының кандидаты, жаратылыстану-ғылыми бағыт бойынша ББ жетекшісі Берикжан Оксикбаев, педагогика ғылымдарының кандидаты, жаратылыстану жоғары мектебінің қауымдастырылған профессоры Айгуль Алдабергенова, дене шынықтыру және өнер жоғары мектебі деканының ғылыми жұмыс жөніндегі орынбасары Зауре Шагатаева, құқық және экономика жоғары мектебі деканының ғылыми жұмыс жөніндегі орынбасары - Айжан Мусекенова марапатталды.

Ғылым және жоғары білім министрінің Алғыс хатымен биология ғылымдарының кандидаты, техникалық ғылымдар жоғары мектебінің оқытушы-дәріскері Айжан Акмуллаева, педагогика және психология ББ жетекшісі Бибигуль Альмухамбетова, оқыту және тәрбиелеу әдістемелері ББ жетекшісі м.а. Райгуль Желдибаева, жалпы даму ББ жетекшісі, Эльмира Баженова, Гуманитарлық ғылымдар жоғары мектебінің оқытушы-дәріскері Бибигуль Каримова, Техникалық ғылымдар жоғары мектебінің оқытушы-дәріскері Асель Оразбаева, филологтарды даярлау ББ жетекшісі, филология ғылымдарының кандидаты Раушан Асылова марапатталды.

Басқарма Төрағасы – Ректордың Алғыс хатымен ғалым-ардагерлер Карлыгаш Ибрагимова, физика-математика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор - Женипалды Нысамбаев, филология ғылымдарының кандидаты Муса Бисенкулов, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Айтжамал Нугусова, экономика ғылымдарының докторы, профессор Кульжамал Блеутаева, техникалық ғылымдарының кандидаты, доцент Сейсекбай Альмухамбетов, Қазақ КСР Халық ағарту ісінің үздігі, ҚР өнер қайраткері Жакан Баримбеков марапатталды.

Басқарма Төрағасы – Ректордың Алғыс хатымен гуманитарлық ғылымдар жоғары мектебінің қауымдастырылған профессоры – Айжан Шыныбекова, оқытушы-дәріскер – Гүлдана Тұрабай, Педагогика және психология жоғары мектебінің профессоры – Калибек Ыбыраимжанов, оқытушы-дәріскер – Айнур Ансабаева, оқытушы-ассистент – Меруерт Мухашева, оқытушы-дәріскер – Гульмира Майлыбаева, Жаратылыстану жоғары мектебінің профессоры – Дүйсебек Нұрғабыл, оқытушы-дәріскер – Наталья Тукенова, Құқық және экономика жоғары мектебінің оқытушы-дәріскері – Гульнар Лухманова, қауымдастырылған профессор – Салтанат Байдыбекова, Техникалық ғылымдар жоғары мектебінің оқытушы-дәріскері Зауре Канапьянова марапатталды.

Профессорлық-оқытушылар құрамы:

13 ғылым докторы, 32 PhD,
90 ғылым кандидаты,
2 диссертациялық Кеңес.

Қаржыландыру сомасы:

198,7 млн теңге - Ғылыми зерттеулер бойынша;
164 млн теңге - ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін коммерцияландыру бойынша.

Ғылыми жобалар:

ҚР ҒЖМ гранттық қаржыландыруымен - 7 ғылыми жоба;
Европалық Комиссия қаржыландыруымен - 2 халықаралық жоба;
Бірлескен халықаралық бағдарламалар бойынша - 6 жоба;
Университетішілік «JAS ĠALYM» бойынша - 32 ғылыми жоба.

Жыл сайын:

400-ден астам ғылыми мақалалар мен жарияланымдар;
25 оқытушы Шетелдік ғылыми тағылымдамадан өтеді;
20-дан астам республикалық және халықаралық конкурстар, ғылыми жобалар, олимпиада жүлдегері;
100-ден астам авторлық куәліктер мен патенттер;
50-ден астам қаржылық қолдау алған стартап жобалар.

Gazeta.zhgu@mail.ru tel.:12-00

HUAWEI КОМПАНИЯСЫНЫҢ ЗЕРТХАНАСЫ АШЫЛДЫ

Жетісу университетінде «Huawei Technologies Co.Ltd» компаниясының зертханасы ашылды. Бұл студенттердің білімін шыңдап, телекоммуникация саласындағы жаңа ақпараттарға қол жеткізуге мүмкіндік береді. Салтанатты жиынға Жетісу облысы білім басқармасының басшысы Марат Сүлейменов, Цифрлық және мемлекеттік қызмет көрсетуді автоматтандыру департаменті директорының орынбасары Ұлан Несіпқалиев, ЖУ университетінің оқытушылары мен студенттері, Huawei компаниясының өкілдері қатысты. Университет ректоры Ермек Бөрібаев пен «Huawei Technologies Kazakhstan» компаниясы бас директорының орынбасары Xu Hai білім ошағы мен компания арасында ынтымақтастық орнату жөніндегі меморандумға қол қойып, алдағы атқарылар жобаларды талқылады.Меморандум аясында екі тарап бірлесіп, IT және телекоммуникация саласында жоғары білікті мамандарды даярлайды. Сондай-ақ бірлескен білім бағдарламаларын әзірлеп, ғылыми зерттеулер жүргізуге уағдаласты. Оған қоса инновациялық өнімдер жасауда көзделген.

«Бүгін бір үлкен жаңалықтың куәгері болып отырсыздар. «Huawei» компаниясының қолдауымен үлкен академия ашылып жатыр. Бұл оқу ордасы білімгерлерінің сандық білімдерін дамытуға бағытталған. Осы академия облыстың өркендеуіне жақсы жаңалықтар алып келеді деп ойлаймыз. Мұнда сабақ беретін мұғалімдер академияның базасында толық оқудан өтті, енді алған білімдерін студенттерге үйретуге дайын. Біз «Huawei» компаниясымен әлі де бірлесіп жұмыс істеп, орталықты дамытуға күш саламыз», - деді университет ректоры Е.Бөрібаев.

Енді университет оқытушылары мен студенттері «Huawei» компаниясының бөлімдерінде тағылымдамадан, өндірістік және ғылыми зерттеу тәжірибелерінен өте алады.

АКАДЕМИЯЛЫҚ АРТЫҚШЫЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ БАСТАЛДЫ

І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің базасында ғылыми-білім беру орталығының құрылысы басталды. Нысан университеттің аумағынан бой көтеріп, бірнеше бағытта ғылыми зерттеулер жүргізетін зертханаға айналмақ. Салтанатты жиында Басқарма төрағасы - ректор Ермек Бөрібаев құттықтау сөз сөйлеп, жобаны толық жүзеге асыру үшін бүгінгі таңда жол картасы бекітіліп, даму бағдарламасы әзірленгенін, сондай-ақ жергілікті атқарушы орган және бизнес-құрылымдық өкілдерімен жобалық офис құрылғанын жеткізді.

«Жетісу ғылыми-білім беру орталығын» құру арқылы, біз университеттің заманауи академиялық және ғылыми-зерттеу экожүйесін дамытуды мақсат етіп отырмыз. Бұл орталық университеттің ғана емес өңірдің ғылыми әлеуетін дамытып, ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін коммерцияландыруға септігін тигізетініне сенемін» -деді ректор.

Орталық базасында STEM lab: жаратылыстану ғылымдары мен технологияларының ғылыми-оқу зертханасы; EcoAnalysisLab; Молекулярлық биология; Метрология және сертификаттауды стандарттау зертханасы ашылады. Онда студенттер, жас ғалымдар, тәжірибелі ғалымдар серіктес шетелдік ЖОО ғалымдарымен бірлескен зерттеулер жүргізетін болады.

Естеріңізге сала кетейік, Академиялық артықшылық орталығын құру Мемлекет басшысы Қ.К.Тоқаевтың «Ғылымды қолдау және зияткерлік әлеуетті дамыту үшін елдің неғұрлым бәсекеге қабілетті 20 ЖОО базасында академиялық озық орталықтар құру (15 өңірлік және 5 педагогикалық ЖОО) тапсырмасына сәйкес жүзеге асырылып жатыр. Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті аймақтың мықты 15 ЖОО тізіміне енген.

Орталық құрылысы осы жылдың сәуір айында басталып тамыз айында толығымен аяқталады деп жоспарланып отыр.

«XXI ҒАСЫР: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯ»

Қаныш Сәтбаевтың 125 жылдығына арналған «XXI ҒАСЫР: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯ» атты жас ғалымдар мен студенттердің республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясы өтті.

Ғылыми-тәжірибелік конференцияға отандық және шетелдік ғалымдар қатысты.

Шара шымылдығы «Абзал адам, ғұлама Ғалым» атты кітап көрмесімен ашылды. Онда Қазақстан Республикасы Ұлттық кітапханасы қоры ұсынған ғалым Қ.И.Сәтбаевтың өмірі мен қызметі, еңбектері жайлы монографиялары, мерзімді басылым беттеріндегі мақалалары, т.б жинақтарынан материалдар қойылды.

Сондай-ақ конференция басында «Жас Ғалым» және «Жетісу Стартап» байқауларының қорытындысы бойынша жас ғалымдардың көрмесі өтті. Онда 30-ға жуық ғылыми әзірлемелер мен инновациялық жобалар қойылды.

Ғылыми-практикалық конференция пленарлық отырыспен жалғасты. Ғылыми жұмыс жөніндегі проректор А.Бахтаулова кіріспе сөзінде Қаныш Сәтбаев тек өз ұлтының ұлы перзенті ғана емес, есімі күллі әлемге танымал көрнекті қазақ ғалымы екенін атап өтті.

«Қаныш Имантайұлы Сәтбаевтың есімі Үлкен Жезқазған әлемдік деңгейдегі түсті және сирек металдардың бірегей қорымен, Қазақстан Ғылым академиясының құрылуы және оның атымен аталған геологиялық ғылымдар институты сияқты ұлы жетістіктермен байланысты. Шын мәнінде, оның есімі Қазақстан Республикасының XX ғасырдағы өнеркәсіптің, ғылым мен мәдениеттің дамуы мен қалыптасу тарихының ажырамас бөлігі іспетті, - деді проректор.

Пленарлық отырыста АҚШ-тың Эль Пасодағы Техас университеті, Италиның Камерино университеті, Ресейдің Смоленск мемлекеттік университеті ғалымдарының баяндамалары тыңдалды. Сондай-ақ, Астана қаласындағы С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, С. Демирель атындағы университет және І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің ғалымдары баяндама жасады.

Ғылыми-практикалық конференция «Заманауи жаратылыстану-ғылыми білім және оның даму перспективасы», «Ғылым, техника және ақпараттық технологиялардың дамуы», «Құқық, экономика және басқару салаларындағы өзекті ғылыми зерттеулер» тақырыптарындағы секциялық отырысқа ұласты.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФОРСАЙТ-КОНФЕРЕНЦИЯСЫ ӨТТІ

Төртінші өнеркәсіптік революция немесе 4.0 индустриясы бүгінгі таңда әлемдік технологиялық дамудың озық үрдістерінің бірі болып отыр. Еліміздегі цифрландыру - халықтың өмір сүру, білім алу сапасын жақсартуға арналған үдеріс.

Ғылым айы аясында Техникалық ғылымдар Жоғары мектебінің ұйымдастыруымен «Индустрия 4.0. контекстіндегі цифрландырудың заманауи тенденциялары» атты халықаралық форсайт-конференциясы өтті.

Пленарлық отырысқа Ресейдің Смоленск мемлекеттік университеті, Халықаралық инженерлік-технологиялық университеті, Сүлейман Демирель атындағы университет, Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университетінің ғалымдары және Vlife компаниясының өкілдері қатысты. Жиынға қатысушылар жасанды интеллект, цифрландыру, робототехника тақырыбын қаузады.

Секциялық мәжіліске І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті және Халықаралық инженерлік-технологиялық университетінің ПОҚ қызметкерлері мен студенттері қатысты.

Жиынға қонақ ретінде шақырылғандар қатарында IT-Hub Jetisu Digital директоры Аблаев Талғат, Жоғары политехникалық колледжі, Электроника және коммуникациялар құзіреттілігі орталығының меңгерушісі Аяганова Аяжан, Жоғары политехникалық колледжінің бизнес стартап жетекшісі және Enactus Zhetysu коучы Құлынтаева Асел, Provectus Generation ЖШС жоба менеджері Азатова Бибисәнем болды.

Секциялық отырыстан кейін конференция қонақтары Робототехника және мехатроника лабораториясымен ТҒЖМ стартап аллеясын көріп, Техникалық ғылымдар жоғары мектебінің жетістіктерімен танысты.

Бетті дайындаған Әйгерім ИЕБЕКОВА.

Тау тұлғалы Ілияс

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде «Тау тұлғалы Ілияс» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция өтті. Конференцияға зиялы қауым өкілдері, Ілиястанушылар, тарихшылар, ақынның ұрпақтары, қалалық, облыстық Ілияс оқуларының жеңімпаздары, БАҚ өкілдері қатысты.

Алдымен конференция қонақтары Ілияс Жансүгіровтің ескерткішіне тағзым етіп, гүл шоқтарын қойды.

Университет фойесіне І.Жансүгіров әдеби музейі, М.Шамсутдинова атындағы ән-өнер шығармашылық музейі, П.Васильевтін музей-үйінің жылжымалы көрмелері және С.Сейфуллин атындағы кітапхананың кітап көрмесі қойылды. Шараның ашылу салтанатында Жетісу облысы әкімінің орынбасары Марлен Көлбаев сөз алып, конференция жұмысына сәттілік тіледі.

Жетісу университетінің ректоры Ермек Бөрібаев алыстан ат арылтып келген рухани әлемнің өкілдеріне алғыс айтты. Ректор өз сөзінде «университетіміз - қазақ халқының біртуар перзенті, сөз зергері, Жетісудан шыққан саңлақ атымен аталғандығы біз үшін мақтаныш болса, сонымен бірге үлкен міндет пен жауапкершілік жүктейді», - деді.

Конференция аясында «Ілияс Жансүгіров» монографиясы, «Өтірік өлеңдер» жинағы, ақынның ұлы Саят Ілиясұлының әкесі жайлы жазылған естеліктерінен құрылған жинақ кітаптарының тұсауы кесілді.

Сондай-ақ, ҚазҰПУ-дың қауымдастырылған профессоры Е.Қасенов, ҚазҰУ-дың докторанты, М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының ғылыми қызметкері Н.Набиолла, П. Васильевтің музей-үйінің басшысы З.Маяц, Жетісу университетінің филология ғылымдарының докторы, профессоры М.Иманғазинов, ғылыми филология ғылымдарының кандитаты, қауымдастырылған профессор Ш.Кыяхметова баяндама жасады.

МІНБЕР

ТІЛДІ ҚҰРМЕТТЕЙІК, ҰЛТТЫҚ ТАНЫМНАН ТАМЫР ҮЗБЕЙІК!

Жыл басында ресейлік тележурналист Тина Канделаки «Қазақстанда орыс тілін ығыстырып жатыр» деп айды аспаннан бірақ шығарған болатын. Провокациялық постты оқып, таң-тамаша болдық. Шын мәнінде «халықаралық дәрежедегі» тілге қиянат жасалып жатыр деп байбайлам салу таңқаларлық жағдай. Әсіресе, бұл еліміздегі орыс тілді аудитория арасында көп талқыланып, қоғамдық резонанс тудырды. Алайда, сырттан тон пішіп, бөтен елге іріткі салмақ болған ресейлік журналистің жат пиғылы көп ұлтты еліміздің бірлігіне сызат түсіре алмады. Қайта бекемдей түсті. «Тик-ток», «Инстаграм», «Фейсбук» сияқты әлеумет өз пікірін ашық айтатын желілердегі оқырмандардың көзқарасын бақылап, сараптама жасадық. Көптеген қазақстандық өзге этнос өкілдері бұған наразылық тудырып бейнеүндеу жариялап жатты. Олар: «Тина, тыңда саған арналады! Мен қазақпын, мен айтатын ән қазақ», «Бұл кім десең? Мен қазақпын, мың өліп мың тірілген. Көк байрақ туым бар, елім бар, жерім бар» - деп қазақша ән сала бастады. Ұлты өзге болғанымен жүрегі қазақ деп соққан кейбір жерлестеріміз тарихи жер-су атауларын қайта қалпына келтіргенде тұрған ештеңе жоқ екенін, оған түсіністікпен қарайтындарын жеткізді.

Мемлекеттік тілді қадірлеу, оның қолданыс аясын кеңейту – орыс тіліне жасалған қиянат емес екендігін көптеген қазақстандық шын түсінгеніне қуандық.

Керісінше, біле білген адамға орыс және қазақ тілін қатар меңгеру – біздің қоғам үшін үлкен игілік болып отыр. Қалай болғанда да, бұл жайт – «тіл мәселесі» бейжай қарауға болмайтын, елдің бірлігі мен тұтастығына зор ықпал ететін басты фактор екенін ұғындырды.

Сонымен, Қазақстанда шын мәнінде орыс тілінің аясы тарылып бара ма? Әрине, жоқ!

Осыдан бірнеше жыл бұрын қазақ тілі тек ауылда, отбасы ошақ қасында қолданылады дедік. Қазір сол ауылдың бәрі қалаға көшті. Бірақ, қала қазақыланып кеткен жоқ, әр ауладан орысша шүлдірлiген қазақ балаларын күнде көріп жүрміз. Кейбір ата-аналар, ата-әжелер өздері орысша білмесе де, балаларының орыс тілді болып өскенін қалайды. Өйткені елімізде орыс тілі бәрібір басымдыққа ие екенін біледі.

Өткенде әлеуметтік желіде бір зейнеткер қазақ әже өз оқырмандарына былай деп бейнеүндеу жариялады: «Маған «қазақша сөйле», - деп үйретпей-ақ қойыңдар! Мен сендерге бала емеспін, кеңестік заманды көрген адаммын. Егер сол кезде «Грузин тілінде сөйлеңдер!» - деген бұйрық болғанда, мен дәл қазір гүржі тілінде сайрап тұрар едім. Орысша сөйлесем, мені көп оқырман көрсін, білсін деген ниетпен сөйлеймін».

Бір адамның аузынан шыққан сөз болғанымен, ана тілін білмейтін, тіпті білуге талпынбайтын тұтас буынның айтатын уәжі осы.

Өзінің туған тілін білмеуін кеңестік жүйеге жабатын мұндай «Хомо советикустарды» (Homo soveticus - советтік көзқарастағы адамдар) қалай ақтауға болады?

Кезінде «Еркін республикалардың мызғымас одағын Ұлы Ресей мәңгі біріктірді» - деп әндеткен, солтүстігінде және шығысында Ресеймен шекаралас Гүржістан елінің, Латвия, Эстония елдерінің қазіргі буын жастары орыс тілін біле ме? Жоқ. Өйткені ол елдерде орыс тіліне шетел тілі мәртебесі беріліп, орыс тілі тек мемлекеттік емес мектептер мен жоғары оқу орындарында оқытылады.

Ал біз, орыс тілінде сөйлесем аудиториямның ауқымы үлкен болады деп, әлі де орыс тілінің болашағына сенеміз. Орыс тілі – 258 млн аудиторияны бағындыру болса, қазақ тілі – 200 млн түркі тілдері аудиториясымен еш қиындықсыз байланыс орнату. Мәселен, өзбек, қарақалпақ, қырғызды былай қойғанда орыс тілін мүлде білмейтін анадолыдағы түрік бауырларымызбен өз тілімізде түсінесе аламыз. Қазақ тілін еркін меңгерген адам үшін түрік тілін үйрену өте жеңіл. Бұл да тіліміздің артықшылығы деп бағалап, қанша тіл білсек те, ана тіліміздің дәрежесін олардан биік қоюды қашан үйренеміз?

Жоғарыда айтқандай, елімізде мемлекет тарапынан орыс тіліне ешқандай шектеу қойылып отырған жоқ. Қазақстанда титулды ұлт қазақтар екенін ескерсек, (70,65%) қазақ тілінің қоғамда кең қолданысқа ие болуы табиғи құбылыс. Сондықтан, туған тілінің құрып кетпеуіне жанашырлық танытып, мемлекеттік тілде қызмет етуді талап еткен адамды арандатушы деп санау ақымақтық.

Қайта қазақ тілін ғылым мен технология тіліне айналдыру үшін мемлекет тарапынан тілге қамқорлық қажет.

Мәселен, бар-жоғы 10 млн. халқы бар чехтар өз ана тілін көздерінің қарашығындай сақтап, қатты құрметтейді. Чехияда тұрақты тұруға рұқсат алу үшін мемлекеттік тілді кемі A2 деңгейінде білу шарт. Ірі компаниялар жұмысқа аларда чех тілін талап етеді. Чех тілін білген кез келген шетелдік ол елге оқуға тапсырарда чехия азаматтарымен тең құқыққа ие. Жалпы, Еуропа елдерінің барлығы ана тілін жанындай қорғап отыр. Қазір Еуропа Одағында шекара жоқ. Қорғаныс, экономикасы ортақ болғанымен 25-тен аса елді бір-бірінен тек тілі мен ділі айшықтап тұр.

Ал бізде қалай? Алматы, Астана сияқты ірі мегаполистердегі бай-бағландардың балалары оқитын жекеменшік, мықты мектептердің дені орыс тілінде. Мәселен, Астанадағы 66 жеке меншік мектептің тек бесеуі ғана қазақ тілді, он бесі орыс тілінде, қалғандары аралас тілде оқытады екен. Ол «мықты мектептер» қаншама орыстілді қазақ элитасын түлетіп жатқанын ескерсек, соңғы 30 жылда қазақ тілі өзінің тұғырына қонады деп ойлаудың өзі күмәнді.

Этнолингвист Д.Н.Овсянико-Куликовскийдің пікірі бойынша «Сәбидің тілі шыққанға дейін ұлттық психологиялық белгілері болмайды. Ол – интернационалист. Ал біз осы ұлттық танымы қалыптасып үлгермеген балаға ютубтағы осыдан бірнеше жыл бұрын шыққан «Үш мысық», «Маша мен аю» «Катя мен Макс» сияқты орыс тіліндегі ресейлік контенттерді көрсетеміз.

Осыдан кейін, өз дүниетанымы, өз көзқарасы бар дербес халық ретінде және ұлттық мемлекет ретінде қалыптасып болған жоқпыз – деп қалай ғана уәж айтамыз?

Алдымен орысша ойлап, оны қазақша аударатын адамда қандай ұлттық дүниетаным болмақ? Әйтпесе, қоғамдық орындардағы есікке «Өзіңнен» - (от себя - сөзінің тура аудармасы) деп жазып, шыны ыдысқа «Үйірме» - деп (кружка – сөзінің тура аудармасы) жазамыз ба? Мәселен, ағылшындар «push-итер», «pull-тарт» дейді. Бізге де қоғамдық орындардағы есіктің сыртына «итер», «тарт» – деп неге қысқа да нұсқа жазбасқа?

Айта берсек мұндай мысалдар өте көп. Аударма әлі ақсап тұр. Ең бастысы, ұлттық танымнан тамыр үзіп қалмасақ болғаны.

Әйгерім ИЕБЕКОВА.

№4 (241)
26 sáýir, 2024 jyl
Gazeta.zhgu@mail.ru tel.:12-00

Ғұмырын ғылыммен

Қай заманда да қазақ қызы - ұлтының намысы, тіршіліктің тұтқасы болған. Ал қазақ әйелдерінің ғылым мен білімге ұмтылуы XX ғасырдың басында басталды. Ғылымға ұмтылған тұңғыш қазақ қыздары Гүлсім Асфендиярова мен Нәзипа Құлжанова еді. Сол ғылымдағы қазақ қыздарының ізін жалғап, бір қолымен бесігін тербетсе, екінші қолына қалам ұстап жүрген ғылым саласындағы нәзік жандылардың қатары жыл санап артуда.

Жыл сайын 11 ақпанда Ғылымдағы әйелдер мен қыздардың халықаралық күні мерекеленеді.

Бұл да қоғамдағы әйел-ғалымдарды қолдап, насихаттауға бағытталған зор мүмкіндік.

І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысатын әйелдердің үлесі 69% құрайды, ал қаржыландырылатын ғылыми жобаларға қатысатын әйелдердің үлесі 81% - ға жетеді. Олардың ғылыми-зерттеу қызметінің негізгі бағыттары - ғылыми жобаларды, коммерцияландыру жобаларын басқару және іске асыру, ғылыми еңбектерді жариялау, ғылым магистрлері мен PhD докторларын даярлау.

Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор (доцент) Бахтаулова Алефтина Сембайқызы І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде ғылыми жұмыс жөніндегі проректор қызметінде ғылыми-зерттеу жұмысын ұйымдастыруға және халықаралық ынтымақтастықты дамытуға басшылық етеді.

Оның жетекшілігімен «Сиверс алмасының жылдық өркенінің сәулелі паренхимасының құрылысының жасыл қалемшелеудегі тамыртүзу қабілеттілігін анықтау» ҚР БҒМ гранттық қаржыландыру жобасы, ҚР АШМ ғылыми жобалары, «Жетісу Алатауының сирек кездесетін жабайы жеміс түрлерінің көшеттерін вегетативті көбею жолымен өндіру» коммерцияландырудың неғұрлым перспективалы жобасы орындалды.

«ЖОО үздік оқытушысы - 2018» байқауының жеңімпазы. «ҚР Тәуелсіздігіне 20 жыл», «ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері» төсбелгісімен және «Қазақстан Республикасының ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісімен марапатталған.

Алефтина Сембайқызы 100-ден астам ғылыми мақалалар, оқу, оқу-әдістемелік құралдар, патенттердің авторы, оның ішінде: Scopus және Web of Science базаларында 20 мақала жариялаған.

Байғабатова Назгүл Қажымұратқызы – тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор (доцент), І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің ғалым хатшысы.

30 жылдай жоғары білім беру жүйесінде жұмыс істейді. Ғылыми және оқытушылық қызметті сәтті үйлестіреді. 100-ден астам ғылыми жарияланымдары бар, оның ішінде – 7 Scopus Web of Science базасына кіретін рецензияланатын халықаралық журналдарда жарияланған, бірлесіп жазған монографиялары – 5; жеке жазылған монография – 2, оқу – әдістемелік құралдары – 3; ҒЖБССҚК – 15.

Жетісудың тарихын, археологиясы мен этнографиясын, сондай-ақ Моңғолия мен Қытайдың қазақ диаспорасын зерттеуге зор үлес қосты. Көптеген республикалық және халықаралық кешенді ғылыми экспедициялардың мүшесі.

Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясының иегері.

Әлемнің жетекші жоғары оқу орындары мен ғылыми орталықтарында ғылыми тағылымдамадан өткен: Цюрих университетінің Әлеуметтік және мәдени антропология департаменті (Цюрих қ., Швейцария), Н.Н.Миклухо-Маклай атындағы этнология және антропология институты (Мәскеу қ., РФ); Макс Планк атындағы Әлеуметтік антропология институты (Халле қ., Германия).

Орталық Азияны зерттеу Европалық қоғамының (ESCAS) мүшесі; Қазақстан тарихшылары қауымдастығының мүшесі; Алматы облысы ҚХА ғылыми-сараптамалық тобының мүшесі.

Көптеген жылдар бойы сараптамалық қызметті жүзеге асырады – «Білім берудегі сапаны қамтамасыз ету жөніндегі тәуелсіз агенттігі» (IQAA); «Ұлттық мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығы» АҚ.

Филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Кыяхметова Шара Әсетқызы 1993 жылдан бері І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде еңбек етіп келеді.

100-ден астам ғылыми мақаланың, «Іляс Жансүгіровтің рухани әлемі», «Жетісудың әдеби шежіресі» атты монографиялардың және «Жетісу әдебиеті», «Өлең өрімі», «Тест тапсырмалары», «Қазақ лирикасы», «Іляс Жансүгіров шығармаларын жаңаша оқыту» оқу құралдарының, «Іляистану», «Алаш дәуірі әдебиеті» оқулықтарының авторы. «Ақынның қызыр ие жолдасы бар», «Аңызға бергісіз ғұмыр», «Дария кеуде тау мүсін», «Іляс тағылымы», «Іляистану ілімдері», атты жинақтардың, «Іляс Жансүгіров» библиографиялық көрсеткішінің, «Іляс Жансүгіров» энциклопедиясының құрастырушысы.

2023-2025 жылдарға арналған ғылыми және ғылыми-техникалық жобалар бойынша гранттық қаржыландыру конкурсы аясында «Гуманитарлық ғылымдар даму процесіндегі Іляс Жансүгіров мұрасы: XXI ғасыр контексінде» атты жобаның жетекшісі.

«Қазақстан Республикасының ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін», «Іляс Жансүгіров», «Ерен еңбегі үшін» төсбелгілерінің иегері. «ЖОО Үздік оқытушысы - 2023» республикалық байқаудың жеңімпазы.

Майлыбаева Гүлмира Сабырқызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, PhD философия докторы, оқыту және тәрбиелеу әдістемелері білім беру бағдарламасының оқытушы-лекторы.

Іляс Жансүгіров атындағы Жетісу университетіндегі ғылыми-педагогикалық өтілі – 35 жыл. Еңбек жолында әр түрлі лауазымдарда қызмет атқарды: оқытушы, аға оқытушы, аға ғылыми қызметкер, қауымдастырылған профессордың м.а., деканның ғылыми жұмыс жөніндегі орынбасары.

Ол 400 - ге жуық ғылыми еңбектердің, оның ішінде ҒЖБССҚК басылымдарында -37, халықаралық рецензияланатын журналдарда – 18 мақала, оқу құралы – 15 (оның ішінде 1 оқу құралы РӘК ұсынған), оқу – әдістемелік құрал –11, электрондық оқулық-14, монографиялар-4; авторлық куәлік- 35, Хирш индексі 4.

Оның жетекшілігімен екі талантты жас ғалым "Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі" мамандығы бойынша PhD дәрежесін қорғап, растады.

Гүлмира Сабырқызының жетекшілігімен «Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу» және «Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі» мамандықтарының студенттері мен магистранттары республикалық және халықаралық СҒЗЖ мен ҒЗЖЖ-да 1-3 жүлделі орындарға ие болды .

Ол «ЖОО-ның үздік оқытушысы – 2017», «Ғылымның үздік кандидаты» жобасы, «Жоғары білімін оқыған заманауи технологиялары» номинациясы бойынша республикалық бейне-сабақтар мен бейне-дәрістер конкурсының жеңімпазы. Ғылыми және ғылыми-техникалық жобаларды гранттық қаржыландыру шеңберінде жоба жетекшісі мен орындаушысы.

Сеитова Сабыркүл Мақашқызы - көрнекті ғалым, педагогика ғылымдарының докторы, профессор. І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде физика–математика бағыты бойынша білім беру бағдарламасы құрамында 40 жылдан астам уақыт қызмет істеп келеді.

Осы жылдары Румындық «СИВЕКО» компаниясымен бірлесіп «Орта және техникалық кәсіптік білім беру ұйымдарында электрондық оқыту жүйесін енгізу» мемлекеттік бағдарламасының, «Математика» пәні бойынша сандық білім беру ресурстарын әзірлеу бойынша авторлық ұжымның мүшесі болып, «Орта жалпы білім беретін мектептер мен ЖОО-да математиканы оқытуда нейролингвистикалық бағдарламалау технологиясын қолдану» атты жобаның жетекшісі ретінде іргелі зерттеу жұмыстарын жүргізген.

Қазіргі уақытта Сеитова С.М. - ғылыми және ғылыми-техникалық жобаларды гранттық қаржыландыру шеңберінде орындалып жатқан жоба орындаушысы және «Білім және ғылым саласындағы зерттеулер» бағыты бойынша Ұлттық ғылыми кеңес мүшесі.

Бүгінгі күнге дейін Сабыркүл Мақашқызының жетекшілігімен үш педагогика ғылымдарының кандидаты, төрт философия докторы (Phd) дайындалып, 20-дан астам магистрант диссертацияларын қорғады. Қазіргі кезде төрт докторант ғылыми-зерттеу жұмыстарын орындауда.

Профессор С.М.Сеитова 250-ден астам ғылыми-әдістемелік еңбектің, оқу құралдарының авторы, оның ішінде 9 Scopus деректер базасындағы журналдарда жарияланған (H-index 4).

ұштастырған нәзік жандылар

Усенова Аида Қажмуханқызы педагогика ғылымдарының кандидаты, дене шынықтыру және өнер жоғары мектебінің қауымдастырылған профессоры (доценті).

І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде 35 жыл еңбек етіп келеді.

2014 жылы International Center for Education & Technology және ҚР жоғары оқу орындары Қауымдастығының шақыруымен АҚШ-тың жетекші университеттерінде «Білім берудегі, мәдениеттегі және бизнестегі көшбасшылық пен инновация» атты кәсіби тағылымдамадан өтті. 2015- 2017 жылдары «Мәдениеттің көркемдік кеңістігіндегі музыкалық стиль» авторлық курсы бойынша дәрістер оқыды. Беларусь мемлекеттік мәдениет және өнер университетінің студенттері, магистранттары мен аспиранттары үшін шеберлік сыныптары мен жеке өсу тренингтерін өткізді. БММӨУ ректоры кәсіби көзқарасы мен дәріскер ретінде терең біліміне жоғары баға берді.

2018-2020 жылдары ҚР БҒМ гранттық қаржыландыру шеңберінде «Көпмәдениетті білім беру ортасы жағдайында студент жастардың этносаралық толеранттылығын қалыптастыру» тақырыбында ғылыми-зерттеу жобасының жетекшісі болды.

2019 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін Абай атындағы ҚазҰПУ базасында «Педагогикалық ғылымдар» білім беру саласындағы РОӘК қызметін трансформациялау шеңберінде «Музыка мұғалімдерін даярлау бағыты бойынша дуальды оқытудың тетіктерін әзірлеу және іске асыру» жоба тобының жетекшісі (секция: музыкалық білім беру).

120-дан астам ғылыми жұмыстардың, оның ішінде музыкалық білім беру педагогикасы және әлеуметтік-мәдени қызмет саласындағы 2 монографияның, 10 оқу құралының авторы. Web of Science, Scopus халықаралық базаларында, ҒЖБССҚК, ТМД елдерінің ЖАК, РҒДИ ғылыми журналдарында жарияланымдары бар.

Дания Нұрмұханқызы - Философия докторы, қауымдастырылған профессор. Құқық және экономика жоғары мектебінің Криминалистика зертханасының меңгерушісі.

І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетіндегі еңбек жолын 2011 жылы ғылым бөлімінің маманы ретінде бастап, әр жылдары «Қылмыстық-құқықтық пәндер» кафедрасының аға оқытушысы, «Мемлекеттік-құқықтық пәндер» кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Құқық саласындағы білім беру бағдарламаларының басшысы, Ректор аппаратының басшысы қызметтерін атқарған.

Дания Нұрмұханқызы 60-тан астам ғылыми жұмыстардың, ғылыми-танымдық мақалалар мен баяндамалардың, оның ішінде 10 монография, 4 оқу құралы, 3 электрондық оқу құралдарының және олар бойынша авторлық куәліктердің, Scopus дерекқорына кіретін 11 мақалалардың, Web of Science базасына кіретін 4 мақаланың авторы (Хирш индексі 4).

«Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» Ұлттық ғылыми кеңесінің мүшесі. Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы ғылыми сараптамасы бойынша сарапшы. «ЖОО-ның Үздік оқытушысы - 2018» байқауының жеңімпазы және жас ғалымдарға арналған мемлекеттік ғылыми стипендиясының иегері.

Еуропалық Комиссия қаржыландыратын H2020 MSCA-RISE «Central Asian Law: Legal Cultures and Business Environments in Central Asia» және «MOCCA: multilevel Orders of Corruption in Central Asia» халықаралық жобаларының және ҚР ҒжЖБМ гранттық қаржыландыру жобаларының орындаушысы.

Гаврилова Екатерина Николаевна - жас ғалым, PhD. І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде бакалавриат, магистратура және докторантурада оқыған.

«ЖОО-да математикалық пәндерді оқыту процесін инновациялық бағытта жүйелі-әдістемелік қамтамасыздандыру» тақырыбында докторлық диссертациясын қорғады.

Оқу, ғылыми және тәрбие жұмыстарын орындаудағы жетістіктері үшін ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігінің, университет Басқарма Төрағасы-Ректорының алғыс хаттарымен марапатталған.

30-дан астам ғылыми еңбектің авторы, оның 4-і Scopus (h-index 4) базасының журналдарында жарияланған. Ғылыми және ғылыми-техникалық жобаларды гранттық қаржыландыру шеңберінде 2 ғылыми жобаның орындаушысы.

Қарашолакова Ләззат Наушабайқызы – PhD, Техникалық ғылымдар жоғары мектебінің қауымдастырылған профессоры, ғылым және ғылыми жобаларды коммерцияландыру бөлімінің басшысы.

Әр жылдары ҚР БҒМ ҒК жобаларын орындаушылар құрамында болды: 2008-2010жж. «Шаруашылық-құнды, сирек кездесетін және жойылып бара жатқан жеміс-жидек дақылдарының жасушалары мен тіндерінің криогендік коллекцияларын толықтыру және қолдау»; «Морфо-анатомиялық және молекулярлық-генетикалық талдау әдістерімен Іле-Балқаш өңірінің өсімдік түрлерінің маңызды экологиялық, ғылыми және мәдени маңызы бар эндемикалық, сирек кездесетін және жойылып бара жатқан популяцияларының генетикалық жағдайын бағалау»; «Қазақстандық кәдімгі түрлерінен биологиялық белсенді препараттарды алудың биотехнологиясын әзірлеу» ҒТП о. 0585 «Дәрілік заттарды жасаудың биотехнологиясы» шеңберінде Қазақстан флорасы өсімдіктерінің мәдени, интродукцияланған және жабайы өсетін түрлеріне негізделген препараттар, ББДЗ және мамандандырылған Тамақ өнімдері мен басқа да материалдар". «Биологиялық белсенді заттардың көзі – бөріқарақаттың құнды түрлері мен формаларының гермоплазмасын криогендік сақтаудың биотехнологиясын әзірлеу».

2022-2024 жж. «Өнеркәсіптік игеру үшін Asteraceae тұқымдасына жататын өсімдіктердің кейбір перспективалы дәрілік түрлерін кешенді зерттеу» жобасының және 2023-2025 жж. коммерциялandырудың неғұрлым перспективалы жобаларын гранттық қаржыландыру жобасының «Жетісу Алатауының сирек кездесетін жабайы жеміс түрлерінің көшеттерін вегетативті көбею жолымен өндіру» жобасының орындаушысы.

2021 жылы мемлекеттік ғылыми стипендия иегері атанды. Asian Council of Science Editors мүшесі, «Халықаралық бағдарламалар орталығы» АҚ сарапшысы. Қазіргі уақытта «Болашақ» стипендиялық бағдарламасы аясында Марке Политехникалық Университетінде (Италия) ғылыми тағылымдамадан өтуде.

60-тан астам ғылыми жұмыстардың, оның ішінде 20-дан астам РҒДИ, Scopus, Web of Science жоғары рейтингті басылымдарындағы ғылыми мақалалардың авторы.

Шүкенай Гүлім Төлеуқызы – гуманитарлық ғылымдар жоғары мектебі деканының ғылыми жұмыс жөніндегі орынбасары, философия докторы. І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде 2009 жылдан бастап қызмет етеді.

55 ғылыми жарияланымы бар, оның ішінде 11 ҚР БҒМ БҒСАК басылымында - 11, Scopus деректер базасына енгізілген шетелдік журналда - 5. «Қазақ лингвоэкологиясы» атты монографияның, «Жетісу гидронимдері», «Лингвоэкология: теориясы мен әдістемесі» оқу-әдістемелік құралының авторы. Ғылыми бағыты: лингвистика, тілді оқыту әдістемесі, білім берудегі лингвоэкология мәселелері.

2020-2022 жылдарға арналған ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық жобалар бойынша гранттық қаржыландыру аясындағы – «Қазақстан Республикасында білім берудің лингвоэкологиялық моделін қалыптастыру: теориясы мен тәжірибесі» ғылыми жобасының жетекшісі.

Кожашева Гүлнар Оналбайқызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор (доцент).

Ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық жобалар бойынша гранттық қаржыландыру аясындағы «Жалпы білім беретін мектептер мен жоғары оқу орындарында математиканы оқытуда нейролингвистикалық бағдарламалауды қолдану» ғылыми-зерттеу жобасының орындаушысы.

«Желілік өзара іс-қимылды ұйымдастыру және қашықтықтан оқыту технологияларын пайдалану арқылы халықаралық стандарттарға сәйкес Мектеп-колледж – ЖОО жүйесінде білім алушылардың кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру» ғылыми жобасының ғылыми жетекшісі.

Гүлнар Оналбайқызы «Қазақстан Республикасының ғылымын дамытқаны үшін» төсбелгісімен, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым Министрлігінің Құрмет грамотасымен, Қазақстан Конституциясына 20 жыл» мерекелік медалімен, «Жылдың үздік математика мұғалімі» төсбелгісімен марапатталған. Кербұлақ ауданының Құрметті азаматы.

Көптеген монография, оқу құралдары, ЭЕМ арналған бағдарламалар, мақалалардың авторы. Оның ішінде 5 мақаласы Scopus деректер базасындағы журналдарда жарияланған (H-index 3).

4-5 бетті дайындаған Әйгерім ИЕБЕКОВА.

Gazeta.zhgu@mail.ru tel.:12-00

ӨНЕР ӨРІНДЕГІ ӨНЕГЕЛІ ҒҰМЫР

(Ұстаз, ақын, ғалым Аңсабаев Дүйсен Сандыбайұлының 70 жас мерейтойына арналады)

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің қауымдастырылған профессоры, педагогика ғылымдарының кандидаты, ақын, ғалым-ұстаз, қызметтес әріптесіміз Шөте би шөбересі Дүйсен Сандыбайұлы Аңсабаев ата-тек шежіресін тарата келіп:

Жалайырмын, он екі ата - ұғымда,
Жеті атасын жетік білген бұрын да,
«Бөлінгенді бөрі жеген» кез болған,
Біздер бүгін бөлінбейміз руға.
Мен қазақпын, сауалыңа қосарым,
«Мәңгілік ел» – шырқап айтар осы әнім.
Алты Алаштың айбынына айналған,
Бірлігіне ұлттың ұран қосамын - деп,

жеті атасын білу – қасиет, бөліну – қасірет екенін толғана жырлайды. Өмірін өлеңмен өріп, түйгенін, тоқығанын ұрпаққа ұлағаттау – ақындық парыз.

Саналы ғұмырын тіл тағдырына, ұрпақ тәрбиесіне, қазақ ғылымының дамуына, өнері мен мәдениетінің өркендеуіне арнаған Дүйсен Сандыбайұлы Аңсабаев 70 жасқа толыпты.

«Дүние үлкен көл, замана соққан жел» уақыт парақтарын сусылдата жауып, жалынды, жалаулы жылдар ақырын-ақырын шегініп, алыстап кетті. Абай дана айтқандай:

Жалынасың, боқтайсың,
Сағынасың, жоқтайсың.
Махаббат кетті, дос кетті –
Жете алмайсың, тоқтайсың.

Дүйсен Сандыбайұлының туып өскен Күреңбелі-киелі мекен. Қазақ халқының көгінен аққан жұлдыз-Шоқанның мәңгілік жер бесігі, Нұрмолда атамыздай нар тұлға, Зылиха апамыздай зор тұлғаның тал бесігі. Қазақ өнерімен мәдениетінің сан қырлы саңлақтарының Нұрғали мен Тоқсынның бүгінгі Дүйсекең мен Бейсекеңнің (марқұм Бейсен Құранбек) туып өскен жері. Дүйсеке, «сағаттың шықылығы емес ермек», өмір белестерінің күншығыс көкжиегіне бұрылып көз жүгіртсеңіз жастық жылдар сағынышы сағым болып қана бұлдырайды. Өткен күннің шуақты сәттерін құрдастармен бөлісейін десең, қатары сиреп барады, «біз жас кезімізде..., дей бастасаң, ұялы телефоның ұя жасап алған жастар бас көтермейді, жүре тыңдап, жақтырыңқырамайды. Профессор Ш.Елеукенов ағамыз «70 деген – жет, піс» дегендей, жеттік, пістік – енді елге өсиет айтып, жол көрсетейік десек, ақылды саудалап, емді дуалап, жолдың бәрін әлеуметтік желі жаулап алған.

Дегенмен, Дүйсекең, осы тығырықтан шығар жол тапқан жан. Қаламын қару етіп, жанына жаққан өмір өрнектерін өлеңге қосып, «жалғыздықтан, жабырқаудан құтылудың төте жолы - шығармашылық» екенін Лев Толстойша пайымдап, жүректегі жазуларын қағаз бетіне көшіріп, өзімен де, өзгемен де сырласып, сыр сандығын ашып, жыр пернесін басып, өнер сүйер жұртына өміршең өлеңдерін жомарт көңілімен сыйлап келеді.

Ақын да табиғат перзенті, туған жердің

құнарынан, киесінен бойына жыр дарыған арманы асқақ, жалындап, маздап тұрған дара тұлғалар. Дүйсекеңнің туған еліне, жеріне деген махаббаты алабөтен. «Күреңбелім – кием менің» деп, аузынан тастамайтыны да сондықтан:

Туған далам,сенің тарлан төсіңнен,
Талай-талай қымбат сәтті кешіргем.
Сондықтан ба, жиі енесің түсіме,
Тәтті елестей шықпай жүрсің есімнен.

Күреңбелдің киесі қонған азаматтарды тани түскіңіз келсе, Дүйсекеңнің туған жерге арнаған циклды топтама өлеңдерін оқыңыздар, жақсылықтың жыршысы ақын бауырларыңыз «Жақсының жақсылығын айт нұры тасысын», «Өсер елдің баласы бірін-бірі батыр дер», «Жақсы сөз – жарым ырыс» деген халық даналығын ойына шырақ, бойына тұмар еткен азамат ақын. Поэзиядағы азаматтық әуен – ақынның ел мен жер тарихының, ұлт тағдырының өткені мен болашағын толғаған, өз үнін, пәк тілеуін ақ қағазға өрнектеген, өмірді өнерге көшірген суреткерлік кредосы. Қуанышқа құрақ ұшып, еліне сүйіншісін жеткізгенше асыққан ақын жаны ел егемендігін алғанда аңқылдаған көңілмен;

Өткен күннің ұмыттырған азабын ,
Тәуелсіздік халқым үшін ғажап үн.
Көк байрағын көк жиекке көтерген,
Қуанышың құтты болсын қазағым! –

деп, көңілі албұртып шаттана: «Егемен елім менің», «Астанаға», «Бәйтерекке» «Шаттық жырларын» арнады. Алматы мен Талдықорған, Сарыөзек пен кіндік қаны тамған Қоянкөз ақын жырының алтын арқауына айналды. Туған жер тұғырының биіктігін, еңбек ерлерінің, өнер саңлақтарының жасампаздығын паш ету арман мұраты болған ақынның еліне жерге дүркін-дүркін жыр арнауы тегін емес.

Жан шуағына бөлеп, мейірім шұғыласына шомылдырған асыл анаға, арқа сүйер асқар тау әкеге жыр арнамаған ақын сірә жоқ болар. Дүйсекең де сағынышы мен қимас сезім сырларын, ақ ниет пәк пейілін ақ қағазға ақжарма көңілмен өрнектейді.

Кербұлақ пен Қоғалы жақта есімі ел аузында жүрген жасамыс Дүйсекеңді 1995 жылы Талдықорған пединститутының ректоры, марқұм Жомарт Жапарұлы жұмысқа шақырды. Дүйсекеңнің содан бергі ұстаздық, ғалымдық қызметі, ақындық өнері көз алдымызда өтіп келеді.

Дүйсен Сандыбайұлының ғылым жолындағы, қызмет барысындағы жетістіктерін тәлімін алған әріптес шәкірттері, шып-шырғасын шығармай жазар, оған сенім мол.

Дүйсекеңнің «Жүректегі жазулары» – астары қырық қатпар құпия емес, тұнық ойдан шымырлап бойға жайылған айтары айқын өлеңдер топтамасы. Өмір өзеннің бірде сарқырай, бірде жәймен жайыла ағатын дариядай, бірде асқақ, бірде мамыражай ақын көңілі өмірден түйгенін таразылап;

Тастайын да жан жеген ала мұңды,
Тау бұзатын табайын талабымды.
Күйкі тірлік, күншілдік құрып кетсін,
Бері әперші, сүйген жар қаламымды

– деп, шабыттана шалқи жырлайды. Бұл – жұрттың бәрін дос көрген қош көңілдің кейбір сәттерінде лирикалық қаһарманның көкейкесті күйін бейнеулеткен, көркемдік көрігінде, шыңдыққа суарылып шыққан шымыр шумақтар. Ақынның шабытты сәттерінде туған жырлардың бірі – «Өмір деген жұмбағы мол дүние» де алтын мен мыстың, қас пенен достың, адалдық пен пенделіктің, кісілік пен тектіліктің ара жігін айыра алмайтындардың тірлігін жыр семсерімен жасқай жырлайды. «Айтсын деп ақиқаттың тіл берілген» (М.М) ақынның өмір өзегінен суырылып тартқан сырға толы жырлары пессимизмнен ауылы алыс, азаматтық өршіл пафосты өміршең өлеңдер.

Дүйсекеңнің топтама өлеңдерінің үркердей жарқыраған шоғыры - арнау өлеңдері. Арнауды Махамбет те, Абай да, Мұқағали да, Тұманбай да жазған. Дүйсекеңнің пәк көңілден арнаған ақжарма жырлары еліміздің түпкір-түпкіріндегі тілеулес ағайын – туғандарына ақ тілегін арқалап жиі аттанып жатады. Ізгі тілек, ақ бата мәні терең ойлы өлеңнің сиқырлы сыры той иесінің мәртебесін арттырып, мерейін өсіреді, көңілін көтереді. Өлеңі өзіне тартқан өрнекті, түркінің туын көтерген ұлтжанды, қазақ десе қоң етін кесіп беруге дайын ақын - азамат, қайраткер, әнші әрі сері Әміре Әрінге арналған арнауының бір ғана шумағын мысал етейін:

Жырмен жүрсің жан дүниеңді тазалап,
Әмірем ау ән шырқасаң ғажап ақ.
Сенің жаның әппақ гүлдер әуені,
Адалдықтан жаратылған азамат.

Ақын жанның тазалығын, сұлулығын, нәзіктігін, әппақ гүлдерге теңеуі тосын, тың әрі әдемі поэтикалық өрнек. Ұлының ойында жүретін бой тұмарындай Сәкенге арнаған өлеңі - әке жүрегінен ақтарылып, арманы мен үмітін айшықтай түскен:

Жаратқаннан жалбарынып сұраған,
Бағым болып,басымдағы жұр аман.
Көрінген таудың алыстығы болмайды,
Үміт отын жаққаныңа қуанам...

Әнге өлең жазу да өзіндік қиындығы, ережесі, ерекшелігі бар өнер. Сазгерлер ақындарды таңдаған, ақын да әуезді, өрнекті өлеңіне жан шуағын жеткізер әуенді, сазгерді іздеген. Тума талант Нұрғисаның пернедегі сұлу сезімі мен Мұқағалидың «түзу-түзу тілінген таспадай» жырларының үндестігінен, ұлылығынан «Саржайлау» әні туған.

Дүйсен Сандыбайұлы «І.Жансүгіров университетінің әнұраны», «Студенттердің қоштасу әні», «Облыстық спорт мектебінің әні», «Сарыөзек-әнім», «Құтты болсын қазағым» әндерінің сазына сай сөздерін жазды. Дүйсекең құрастырған «Қызылжардың қыраны», «Киелі Күреңбелім» жинақтары да – туған жер киесін жыр бесігіне тербеткен туындылар.

Інілік тілегімді Жамбыл бабамыздың жырымен түйіндейін.

Өмірді болдым көргендей,
Жетпіс те жетті желгендей,
Қажымастай бұл тағдыр
Қасиетін бергендей...
Өлеңім топан суындай
Жетісудан ақтарам.
Тыңдамай жердің алысын,
Арқаға жетіп дауысым,
Алтайдан да аттағам...,
Қартайдым деп өмірде
Қайғыланып жатпаған...

Жүз жыл жырлаған жүректің ғұмырын берсін!

Сайлау ҚОЖАҒҰЛОВ,
І.Жансүгіров атындағы
Жетісу университеті
Филологтарды даярлау білім беру бағдарламасының оқытушы-дәріскері, филология ғылымдарының кандидаты.

ЕСКЕ АЛУ

ҒАЗИЗ ЖҮРЕК ИЕСІ

(ҚАРЛЫҒАШ САРБАСОВАНЫ ЕСКЕ АЛУ КЕШІ ЖӘНЕ СЕМИНАР ӨТТІ)

Ғылым айлығы аясында Гуманитарлық ғылымдар жоғары мектебінің ұйымдастыруымен «Қарлығаш Сарбасованың ғылыми-әдістемелік еңбектері: таным, тәжірибе, инновация» атты республикалық ғылыми-әдістемелік семинар өтті.

Ғылыми-әдістемелік семинардың мақсаты – филологиялық пәндерді меңгертудің өзекті мәселелерін талқылау. Қ.Сарбасованың фонетика, лексикология, синтаксис салалаларын меңгертуге арналған ғылыми-әдістемелік еңбектерінің маңызын саралау, оқу-әдістемелік құрал әзірлеу әдістемесін тарату арқылы қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдерінің кәсіби

құзыреттілігін жетілдіру.

Семинарға Л.Гумилев атындағы ЕҰУ, ҚазҰҚызПУ, ҚР Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының Ақтөбе облысы бойынша филиалы оқытушылары, Талдықорған инновациялық колледжі, Сарқан көпсалалы колледжі, Сарқан политехникалық колледжі мұғалімдері мен Жамбыл облысы, Алматы, Балқаш, Тараз, Талдықорған қалаларының мектеп мұғалімдері қатысты.

Семинар барысында қазақ тілін оқытудың өзекті мәселелері талқыланды.

Сондай-ақ, ұлағатты ұстаз, көрнекті ғалым, филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Қарлығаш Сарбасованы еске алуға арналған «Ғазиз жүрек иесі» атты кеш өтті.

Кеш қонақтары Қарлығаш Базарбекқызының қазақ ғылымы мен біліміне қосқан үлесі жайлы өз пікірлерін білдіріп, мұрасына үңілді. Ғалымның кәсіби қалыптасу жолы, Жетісу университетінің дамуына қосқан үлесі мен биік болмысы оқыту ісіндегі принциптері, ұстанымдары, жайлы да айтылды.

Марқұмның әріптесі филология ғылымдарының кандидаты, доцент, оқытушы Сайлау Қожағұлов Қарлығаш Базарбекқызымен сонау 1991 жылы басталған ұзақ мерзімді жұмыстағы әріптестік қарым-қатынасын еске алды. Бойында ешбір кемшілігі жоқ, тазалықтың жоғары талаптарын ұстанған адамның білім, парасаттылық, сыйластық, мінез-құлық деген төрт қасиетке ие екендігін баса айтты.

«Қарлығаш Базарбекқызы ұстаз ретінде ғана емес, тіл білімінің әр саласына елеулі үлес қосқан зерттеуші. Біз оның еңбектері мен ұстанымдарын сақтауға және жеткізуге міндетіміз» – деді кеш қонақтары.

Эльмира СМАҒҰЛОВА.

ОКАЗАНИЕ ГАРАНТИРОВАННОЙ ГОСУДАРСТВОМ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ

Согласно статье 13 Конституции РК, каждый гражданин имеет право на получение квалифицированной юридической помощи. В отдельных случаях, предусмотренных законом, она оказывается бесплатно.

Общая координация и организация оказания полного обеспечения реализации конституционного права на получение юридической помощи в Казахстане возложены на органы юстиции.

Согласно Закону «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» от 5 июля 2018 года (далее-Закон), гарантированная государством юридическая помощь безвозмездно в виде правового информирования оказывается: государственными органами, адвокатами, юридическими консультантами, нотариусами и частными судебными исполнителями.

Право на бесплатное получение гарантированной государством юридической помощи в виде правового консультирования имеют:

1) физические лица по вопросам взыскания алиментов, назначения пенсии и пособий, реабилитации, получения статуса беженца или кандаса, несовершеннолетние, оставшиеся без попечения родителей;

2) жертвы сексуального насилия, торговли людьми, акта терроризма либо подвергшиеся пыткам по вопросам обеспечения и защиты их прав и законных интересов, связанных с данным статусом или ситуацией;

3) физические лица по вопросам возмещения вреда, причиненного смертью кормильца;

4) физические лица по вопросам возмещения вреда, причиненного повреждением здоровья, связанным с работой, либо причиненного уголовным правонарушением;

5) физические лица, являющиеся участниками ВОВ, лица, приравненные по льготам к участникам ВОВ, а также ветераны боевых действий на территории других государств, военнослужащие срочной службы, лица с инвалидностью I и II групп, пенсионеры по возрасту, по вопросам, не связанных с предпринимательской деятельностью;

6) многодетные семьи по вопросам, не связанным с предпринимательской деятельностью;

7) малообеспеченные лица (семья), имеющие среднедушевые доходы в месяц ниже черты бедности, установленной в областях, городах республиканского значения, столице. По вопросам, не связанным с предпринимательской деятельностью.

Кроме того, законодательство позволяет всем гражданам оказывать гарантированную государством юридическую помощь в виде защиты и представительства их интересов в судах и органах уголовного преследования в случаях, если лицо привлекается к административной и уголовной ответственности. Для реализации указанного права привлекаемому лицу необходимо подать ходатайство в суд либо орган уголовного преследования о выделении ему бесплатного адвоката.

Согласно статистике ежегодно по Республике гарантированную государством бесплатную юридическую помощь получают свыше 200 тыс. граждан. Однако, как показывает практика, не во всех регионах, особенно в отдаленных аулах и сельских местностях, граждане знают о своих правах.

В связи с этим Департаментом юстиции области Жетісу совместно с адвокатами и юридическими консультантами области проводится активная работа по оказанию юридической помощи и повышению правовой грамотности населения, в том числе в отдаленных сельских аулах области.

В 2023 году Департамент юстиции провел 12 выездных встреч в отдаленных аулах, оказав бесплатную юридическую помощь свыше 3600 гражданам. Консультации предоставлялись по различным правовым вопросам, включая подготовку исковых заявлений и защиту интересов в судах и правоохранительных органах. Для лиц с ограниченными возможностями и жертв бытового насилия регулярно проводятся акции «Дни бесплатной юридической помощи».

Также в целях повышения правовой грамотности солдат срочной службы и предотвращения неуставных отношений среди них, департаментом юстиции совместно с адвокатами и юридическими консультантами области в 2023 году была оказана бесплатная юридическая помощь более 1200 военнослужащим области.

Стоит отметить, что работа по обеспечению реализации права на получение бесплатной юридической помощи для всего населения области, в том числе сельского, в текущем году также продолжается. Департаментом запланированы мероприятия по увеличению охвата населения и повышения их правовой грамотности.

Кроме того, любой гражданин для получения консультации правового характера может обратиться в Департамент области Жетісу, где он также может получить правовую консультацию. Мы находимся по адресу: г.Талдыкорган, ул. Кабанбай батыра, 38.

Ерлан АХМЕТБЕК,
Заместитель руководителя департамента юстиции области Жетісу.

BOLASHAQ

МЕЖДУНАРОДНАЯ СТИПЕНДИЯ «БОЛАШАК» – ОКНО В ЗАРУБЕЖНЫЙ НАУЧНЫЙ МИР...

Профессия педагога требует постоянного личностного роста. Активная позиция, открытый взгляд на мир, поиск новых методов и возможностей для улучшения учебного процесса позволяет развивать интеллектуальную активность обучающихся, мотивировать их и вдохновлять. Благо, что в нашем государстве предусмотрены различные направления для поддержки молодых ученых. Одним из таковых является международная стипендия «Болашак». В 2022-2023 учебном году я подала документы в рамках программы «500 ученых Казахстана», прошла конкурсный отбор и стала обладателем стипендии. Так началась моя научная стажировка в Королевстве Испания, в городе Гранада. Гранадский университет, основанный в 1531 году, является одним из старейших вузов мира. В настоящее время в нем обучаются более 80 тыс. студентов со всего мира. Я познакомилась с ребятами из Италии, Греции, Америки и Китая. Они изучают русский язык как иностранный и в будущем станут переводчиками. Мой научный руководитель, профессор Рафаэль Гусман Тирадо более 30 лет преподает русский язык испанским студентам, переводит классическую и современную русскую литературу на испанский язык. В результате прохождения стажировки получен положительный опыт межвузовской кооперации. Методы, изученные в процессе посещения занятий ведущих специалистов исследовательской группы «Славистика, кавказалогия и типология языков» при кафедре славянской филологии Гранадского университета, активно внедряются мной в процессе профессиональной деятельности на базе нашего университета.

М.АБАЙДЕЛЬДАНОВА,
преподаватель-лектор ВШГН.

НЕОБХОДИМО СРОЧНО СПАСТИ ПЛАНЕТУ, ЧТОБЫ ПРЕДОТВРАТИТЬ ДАЛЬНЕЙШЕЕ УХУДШЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ И СОХРАНИТЬ ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ ДЛЯ БУДУЩИХ ПОКОЛЕНИЙ.

ИННОВАЦИИ, СПАСАЮЩИЕ ЭКОЛОГИЮ

22 апреля — Всемирный день Земли, когда человечество вновь обращается к истокам и задумывается о том, насколько наши действия могут, как разрушить хрупкую природу, так и сохранить её небывалую, первозданную красоту.

Ученые из Жетысуского университета, магистр педагогических наук и старший преподаватель Жалгас Ахметов и студент Дарын Қалиақпар представили свои инновационные проекты в области переработки пластиковых отходов. Их работы, основанные на глубоких исследованиях и новаторских подходах, помогут снизить количество пластика в Казахстане. Узнав об этих проектах, студентка 4 курса факультета журналистики Анастасия Крят взяла интервью у создателей.

Первая разработка — экструдер для вторичной переработки пластика. Внедрение этого проекта в действие придумал Жалгас Ахметов.

- Какие технологические или инновационные аспекты вашего экструдера могут быть применимы в других областях промышленности или научных исследованиях?

- Экструдер может переработать разные виды пластика и полиэтилена. Он экономно использует энергию, поэтому можно применять его и в других производствах, где важно сократить ее расход [энергии]. У экструдера есть специальные системы, которые следят за температурой и давлением, чтобы гарантировать точность и качество продукции. Его можно настраивать под разные нужды, так как он состоит из отдельных частей, которые можно менять.

Теперь, когда мы узнали о технологических и инновационных аспектах экструдера, стоит обратить внимание на его преимущества, которые будут осуществляться в реальной практике.

- Какие преимущества будут у Вашего экструдера по сравнению с существующими методами вторичной переработки пластика?

- Экструдер обладает высокой производительностью, позволяя перерабатывать большие объемы пластика и полиэтилена за короткий промежуток времени, обеспечивает высокое качество переработанного материала. Кроме того, мой проект минимизирует отходы, повышая эффективность.

Другой проект, направленный на борьбу с пластиковыми отходами, называется «Plas Transform». Суть его заключается в создании мусорных контейнеров из переработанного пластика.

С Дарыном Қалиақпаром, придумавшим «Plas Transform» также поговорила будущая журналистка.

Ученые представляют новаторский проект, который обещает стать ключевым шагом на пути к более чистому и здоровому Казахстану!

- Как Вы планируете собирать первую партию пластика, учитывая, что в Талдыкоргане нет раздельного сбора мусора?

- В настоящее время мы планируем использовать социальные сети для сбора и публикации информации о нашей деятельности. Сначала сортировка отходов будет производиться вручную из-за сложности процесса, но это является необходимым этапом в нашем плане.

- Какие конкретные методы просвещения и мотивации Вы собираетесь использовать для привлечения внимания жителей к важности сортировки и переработки отходов?

- Я собираюсь вовлечь молодежь в сбор и переработку мусора, сотрудничая с университетами и колледжами. А в будущем хочу создать организацию, которая будет выдавать сертификаты участникам. Эти сертификаты помогут абитуриентам поступить в университет или получить гранты, стипендии. Также планирую привлекать молодежь к этой работе, потому что они могут быстро научиться правильно сортировать мусор.

Проект ставит перед собой цель не только перерабатывать пластик, но и создать активное сообщество, поддерживающее инициативы молодого и амбициозного ученого.

Инновации в сфере переработки пластика играют ключевую роль в борьбе с загрязнением планеты. Полимерные отходы представляют серьезную угрозу для экосистем, так как различным видам пластика требуется от 10 до 1000 лет для полного разложения. Но благодаря изобретениям казахстанских ученых, о которых идет речь в статье, каждый из нас может сделать нашу страну экологически чище, привнося вклад в ее улучшение.

Анастасия КРЯТ,
ЖР 411.

125 ЛЕТ ИННОВАЦИЙ: Студенческие проекты в свете наследия Каныша Сатпаева

В этом году отечественное научное сообщество отмечает знаменательное событие - 125-летие выдающегося ученого, мыслителя и патриота Каныша Сатпаева. Его достижения стали неотъемлемой частью истории Казахстана, а идеалы и устремления всегда будут вдохновлять на новые свершения.

Празднуя юбилей, мы также с гордостью чествуем достижения юного поколения – студентов Жетысуского университета. Их творческие изыскания и научные проекты не только свидетельствуют об актуальности и значимости исследуемых проблем, но и воплощают преемственность научного и творческого наследия, завещанного корифеем науки.

В продолжение текущего выпуска газеты «Jetisy yniversiteti» студентка 4 курса факультета журналистики Милана Серикова представляет читателям следующие проекты студентов-призеров конкурса «Zhetysu STARTUP». А заодно предлагает погрузиться в мир исследований и открытий наследия Каныша Сатпаева, и узнать, как молодые умы продолжают его дело, преодолевая границы возможного и воплощая свои задумки в реальность.

«Умная юрта»

Автор проекта: Рузана Сагандыкова, Ельдана Нурберген

Научный руководитель: Дана Ерғазиевна Куатбаева

III – место конкурса

"Умная юрта" - уникальный проект, который сохраняет культурное наследие казахского народа, совмещая его с передовыми технологическими решениями.

Основная идея проекта направлена на развитие этно- и экотуризма в Казахстане. «Умная юрта» представляет собой удобное переносное жилище, которое можно круглогодично размещать в живописных местах страны для проживания и приема гостей с комфортом.

Встроенные системы умного дома позволяют контролировать освещение, температуру и другие аспекты комфорта голосовыми командами, что придаёт жильцам дополнительное удобство в повседневной жизни. Авторы проекта отмечают, что «умная юрта» будет использовать солнечные панели, а так же функцию «теплого пола».

Создатели уверены, что инновационную юрту смогут использовать не только туристы, но и сотрудники МЧС при выезде на места ЧП, аграрии во время полевых работ. Она пригодится геологам, охотникам и мн.др.

Однако, хотя проект обладает множеством достоинств, необходимо учитывать и его недостатки. Например, высокие затраты на внедрение и поддержание таких систем могут ограничить доступность современных домов для широких масс.

Несмотря на это, «Умная юрта» является уникальным проектом, сочетающим многовековые традиции и инновации, что приносит пользу, как для современного образа жизни, так и для сохранения культурного наследия.

Мобильное приложение IWIS:

Автор проекта: Аружан Балтабаева

Научный руководитель: Лаура Амангельдиевна Смагулова

II – место конкурса

IWIS - это инновационное мобильное приложение, разработанное студенткой Аружан Балтабаевой с целью создания эффективной образовательной платформы.

Данное приложение позволяет экономить время, силы и приумножать знания, предоставляя доступ к необходимой информации в любое время и в любом месте.

IWIS не только стимулирует интерес школьников к учебе, но и готов к различным жизненным ситуациям, предлагая возможность дистанционного обучения. Автор проекта учла все финансовые аспекты, обеспечивающие реализацию проекта. А именно: составила смету, просчитала рекламную кампанию, разработку дизайна приложения. Кроме того, Аружан Балтабаева планирует внести в свое мобильное приложение подписки.

Приложение включает в себя: личный кабинет, электронные учебники, библиотека, расписание занятий, мини-викторины, квизы, мультимедийные материалы и 3D модели.

В отличие от аналогичных приложений, таких как Күнделік, IWIS - это не просто дневник, а полноценная образовательная платформа, где процесс обучения интересный и увлекательный.

Этот инновационный подход поддерживает цифровизацию образования и облегчает бремя учебы для школьников.

«Tuft craft»

Авторы проекта: Динара Төлеуғазы, Алтынай Тулеуханова, Аягуль Толегенова, Адир Толегенов

Научный руководитель: Сатыпалды Наурызбаевна Наурызбаева

Номинация: «Лучший hand-made проект»

В современном мире тафтинг переживает настоящий ренессанс, становясь неотъемлемой частью современного интерьера и выражением индивидуальности. Это искусство создания ковров, где каждая нить является палитрой, а каждый узор - историей.

"Tuft Craft" - проект студентов Жетысуского колледжа, выиграл заслуженное признание на "ZHETYSU - STARTUP" благодаря своей уникальности, креативности и доступности. В отличие от областных тафтеров, авторы проекта предлагают качественные ковры по разумной цене, что делает их продукцию конкурентоспособной и привлекательной для широкой аудитории. Кроме того, ковры "Tuft Craft" экологически безопасны благодаря использованию натуральных материалов и экологически чистых технологий, что делает их не только привлекательными для покупателей, но и ответственными с точки зрения сохранения природы.

Индивидуальный подход к каждому клиенту позволяет заказать ковер по желанию, что делает каждый из них уникальным и особенным. Первый тафтинговый проект в Талдыкоргане является ярким примером творческого потенциала и стремления молодежи к развитию искусства в своем городе.

«ЭкоБионова»

Автор проекта: Даниэль Абузяров, Руфина Дидичина, Дмитрий Петручик

Научный руководитель: Гульдана Аманжоловна Сеитова

Номинация: «Лучший агро-проект»

Проект "Экобионова" представляет собой инновационный подход к сельскому хозяйству, основанный на производстве и продаже экологически чистых удобрений из листьев, золы бентонита и перегноя.

Слоган проекта "Мы сможем дать достойную альтернативу химическим препаратам" отражает уверенность студентов в том, что их продукт не только безопасен для окружающей среды, но и эффективен, доступен и экономичен.

Актуальность проекта заключается в решении нескольких проблем, включая экологическую, экономическую и проблему утилизации отходов. Авторы проекта утверждают, что удобрения способствуют улучшению качества почвы, повышению урожайности и качества продукции, а также помогают снизить загрязнение окружающей среды и затраты на сельское хозяйство.

Ожидаемые результаты от использования данного удобрения включают в себя улучшение роста и развития растений, а также накопление в них витаминов, минералов и других полезных веществ, что в конечном итоге положительно сказывается на качестве продукции.

Состав удобрений включает в себя натуральные компоненты, такие как зола, листья, перегной, бентонит и костная мука, что делает их безопасными и эффективными для использования в сельском хозяйстве.

«Наше удобрение может быть использовано для всех видов сельскохозяйственных культур и востребовано как фермерами, так и садоводами, которые ценят экологически чистые методы ведения сельского хозяйства. Кроме того, наш продукт может быть полезен и владельцам частных домов и дач, занимающимся садоводством и огородничеством», - сообщает нам один из авторов проекта.

Все эти факторы делают проект "Экобионова" важным и перспективным в контексте устойчивого развития сельского хозяйства и сохранения окружающей среды для будущих поколений.

В духе Сатпаева, посвятившего свою жизнь науке и образованию, студенты Жетысуского университета черпают вдохновение из его наследия, стремясь к вершинам и инновациям. Проекты, представленные сегодня, наглядно демонстрируют, как молодое поколение способно преобразовывать мир, внося существенные изменения в образование, экологию и социокультурную сферы.

Отмечая эту памятную дату, мы отдаём дань великому вкладу учёного в развитие науки и общества. Пусть она станет для нас вдохновением для продолжения его научного наследия. Ведь, как говорил сам Каныш Имантаевич: «Мой народ выше меня».

Милана СЕРИКОВА, ЖР 411.

ҚҰРЫЛТАЙШЫ: І.ЖАНСҮГІРОВ АТЫНДАҒЫ ЖЕТІСУ УНИВЕРСИТЕТІ

Медиаорталық басшысы Баян Шаянбаева

Бас редактор: А. Иебекова
Тілші: С. Әшірбекова
Корректор: А. Ахметова
Дизайнер: Н. Елшібеков
Фотограф: Б. Таубалды

- Газет Қазақстан Республикасы Ақпарат және Коммуникация министрлігі, Байланыс, ақпараттандыру және бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы мемлекеттік бақылау комитетінде 2018 жылғы 27 қарашада тіркеліп, № 17378-Г куәлігі берілген.
- «Жетісу университеті» газеті медиаорталықта теріліп, беттеледі.
- Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.
- Газет айына бір рет шығады.
- Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үйде, «Алматы - Болашақ» АҚ филиалы «Офсет» баспаханасында басылады.

МЕКЕНЖАЙЫМЫЗ:
Талдықорған қаласы,
Жансүгіров көшесі, 187 а.
Байланыс телефоны: 12-00

Индекс 64568
Тапсырыс №512
Таралым 2000 дана